

TÜRK ROMANINDA AİLE İÇİ ŞİDDET TEMASI

Ayfer YILMAZ*

Özet: Edebiyat, insanın kendini ifade etmede kullandığı en etkili sanat dallarından biridir. Edebiyatın türlerinden olan roman ise, edebiyatımıza girdiği günden bu yana farklı tecrübelerle örneklendirilmiş olmakla birlikte, insanı ve hayatı anlatan ve okuyucular tarafından en fazla ilgi gören edebî türlerin başında yer alır. Romanda işlenen temalar ve konular hem yazarın hayata bakışını ortaya koymakta hem de, içinden çıktığı toplumun meselelerine özel bir dikkat anlamını taşımaktadır.

Bu yazımızda ele aldığımız mesele romanımızda sıkça işlenen aile içi şiddettir. Bilindiği gibi tahkiyeli eser; iki farklı gücün çatışması ya da mücadelesi üzerine kurulur. Biz de bu mücadelenin aile çevresi içinde yaşanan ve mağduriyetin de söz konusu olduğu eserlere aile içi şiddet bakımından yaklaşıma çalıştık.

Her dönemde işlenen, romana renk ve heyecan katan temalardan olan aile içi şiddet temasını, başlangıçtan günümüze kadar gelen roman tarihimiz içinde ve psikoloji, sosyoloji, tıp gibi diğer bilimlerin de ışığında ele almaya çalıştık. Böylece bir yandan toplumsal alışkanlıklarımız ve aile yapımızın bir profilini oluştururken bir yanda da bunun itibarı dünyada hususileşerek işlenen durumunu dikkatlere sunmak niyetindeyiz.

Anahtar kelimeler: roman, tema, aile, aile içi şiddet teması.

The Theme of Domestic Violence in Turkish Novel

Abstract: Literature is one of the most effective branches of art that people use to express themselves. Novels which are one of the kinds in literature has not only been exemplified with different experiences but also is one of leading kinds of literature that describes people and that attracts the interest of the readers. The themes and the subjects that are expressed point the author's point of view to life and express a special attention to the problems of the community that the author has come from.

The subject we discussed in this writing is the frequently claimed domestic violence. As known, the narrated work is situated on the two different powers

* Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi.

dispute we also tried to approach this Works in which domestic violence and poverty studied.

We tried to study domestic violence affairs which has been studied in every period as a colorful and enthusiastic them by the light of psychology, sociology and medicine. Thus, we intend to from the profile of our social habit and family structure on the one hand, we also want to lighten the fictional specialty of them all over the world on the other hand.

Key words: *novel, theme, family, the theme of domestic violence.*

Tanzimat dönemi ile edebiyatımıza giren tahkiye türlerinden roman, modern hikâye ve tiyatro türlerinde, çok çeşitli konu ve temalar ele alınmıştır. Bilindiği gibi tema, edebî metnin temelini oluşturan esas düşüncedir. Metnin özünü oluşturan tema, edebî eserin diğer unsurları ile birlikte yorumlandığı zaman konu halini alır.¹ Eserde işlenen konu ve temalardan kimi ferdî, kimi de ictimâî kaynaklıdır. Bir yönüyle bireyi, diğer bir yönüyle de toplumu ilgilendiren en önemli temalardan biri de aile içi şiddettir.

Aile kurumu toplumumuzda kutsal bir müessese olarak kabul edilmiş olmakla beraber, edebî tahkiyeli eserlerde sanatçının yararlandığı bir kavramdır. Buna bağlı olarak aile içi şiddet meselesi, ilk örneklerden günümüze kadar pek çok eserde ele alınmış olmasına rağmen, araştırmacıların pek de itibar etmedikleri bir alandır.

Sağlıklı bir toplum oluşturabilmenin vazgeçilmez koşulu olan aile, aralarında kan ya da evlilik sebebiyle akrabalık bulunan -aralarında kan bağı olmasa da- aynı hanede yaşayan sürekli olarak oturan kişilerden oluşmuş bir sosyal kurumdur.² Tarih boyunca gözlem, deneyim ve bulgular gösteriyor ki, aile kurumu tüm dayanıklılık ve sürekliliğine rağmen, aile içi ilişkilerde cins, yaş, iş üstünlüğüne dayanan sorunlar ve farklılaşmalar yaşamaktadır.³

¹ “Tema öykünün arkasındaki düşüncedir. Yazarın öyküsünü anlatırken geliştirmeyi tasarladığı şeydir. Yazarın kaynağı kullandığı malzemedir. Diğer bir deyişle tema, yazarın malzemesinden çıkararak okuyucuya aktarmayı planladığı ana fikirdir. Yazar öyküsüne başlamadan belirli bir tema ile hareket edebileceği gibi, öyküye başladıktan sonra da bunu oluşturabilir. Temanın karakterler, olay örgüsü ve bakış açısıyla bir bütünlük içinde verilmesi gerekir. Birden çok yazar aynı temayı farklı biçimlerde ele alabilirler.” BOYNUKARA, Hasan (2000) “Hikâye ve Hikâye Kavramları” **Hece Dergisi Türk Öykücülüğü Özel Sayısı**, Yıl: 4, Ekim/Kasım 46-47, s. 40-47, (Ayrıca AKTAŞ, Şerif-Gündüz, O. (2001) **Yazılı ve Sözlü Anlatım, Kompozisyon Sanatı**, Ankara, s. 219-221)

² GÖKÇE, B. (1976) “Aile ve Aile Tipleri Üzerinde Bir İnceleme” **Hacettepe Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Ank, C:8, No:1, 2, s. 48

³ “Ailenin temel fonksiyonu neslin devamı, çocuğun yetiştirilmesi, aile üyelerine bakım, sevgi, gelişme ve disiplin sağlamak ve destekleyecek bir çevre oluşturmaktır. Kültür ve

Öncelikle şiddet ve aile içi şiddet kavramlarını netleştirmemiz gerekmektedir. Bu kavramları doğal olarak sosyolog ve psikologların yardımıyla izah faydalı olacaktır. Şiddet (violence) ve saldırganlık (agression) terimleri genelde karışıklığa yol açan tanımlardır.

Saldırganlık; sözel veya fiziksel bir güç harcayarak, genellikle bir hedefe (kişi ya da nesne) yönelen öfke hiddet veya düşmanlık benzeri duygulardan hareketle kişinin kendisine ya da başkalarına zarar vermeyi, yaralayarak acı çektirmeyi ve eziyet etmeyi amaçlayan davranış şeklidir.

Dilimize Arapça'dan geçen şiddet, sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanmaktadır.⁴ Fransızca'da şiddet (violence); bir kişiye, güç ve baskı uygulayarak, isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eleme ise; zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik olarak acı çektirme ya da işkence, vurma, yaralama olarak tanımlanmaktadır.⁵ Şiddet, başkasını öldürme, sakat bırakma ya da yaralama yoluyla başkasına canına ya da mallına verilen zararı da içerir.⁶

ailenin yapısına dayalı olan fonksiyon ve ilişkiler ise giderek ailenin kendi dışındaki kişilerle olan etkileşiminde gerçekleşmektedir. Bunların başında üretim çalışmaları, ev işleri, sosyal ve kültürel normlar beklentileri öğrenme, eğitim sağlık ve beslenme ve diğer sosyal çalışmalar gelmektedir. Ailenin diğer fonksiyonu sosyal ve kültürel değerlerin yeni kuşaklara aktarılmasıdır." (Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Uluslararası Aile Yılı Özel İhtisas Komisyon Raporları, Ank 1994:5-6-12) (Aktaran Halil İbrahim Bahar (2002) **Okul ve Ailede Şiddet**, Ankara, , s. 78)

⁴ ÜNSAL, Artun (1996) "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi", "Şiddet", **Cogito**, Sayı 6-7 Kış-Bahar, s. 30

⁵ KAPLAN, H. I. Sadock, B. J. Grebb, J. A: Synopsis of Psychiatry, Behavioral Sciences, Clinical Psychiatry, 7 th Edition, 1994 pp. 737, Williams and Wilkins, Baltimore, USA- (Aktaran: Süer, Hatice: **Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışı Gösteren Antisosyal Kişilik Bozukluğu Olgularının, Kişilik Özellikleri ve Geçmiş Yaşam Deneyimleri Açısından Karşılaştırılması**, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İst. 1998, s. 15) Yine saldırganlık, yenmek, hakim olmak amacı ile güçlü, şiddetli, etkili bir hareket, bir işi bozmaya ve engellemeye karşı, düşmanca, hırpalayıcı veya zarar verici amaç taşıyan bir davranış olarak belirtilmiştir. (ERTEN, Y. - Ardalı, C. (1996) "Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları", "Şiddet", **Cogito**, Kış-Bahar, Sayı 6-7, s. 162)

⁶ **Şiddet**: "geniş bir tanımlamayla fizikî, sözel, duygusal davranışları kapsayıcı şekilde; bireylerin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenmesine ve duygusal baskı altına alınmasına yol açan fizikî veya herhangi bir şekilde hareket, davranış ve muamele (...)bedensel zedelenmeye yol açan dayak, tekmeleme, yumruklama, itme, kakama, zorla veya uygun olmayan bir kişi tarafından gelen cinsel eylemler şiddet davranışları" "Ayrıca hakaret, azarlama, ekonomik baskı gibi zorlayıcı eylemler de şiddet kavramı içinde değerlendirilmiştir." (**Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları**, Aralık 1993-Aralık 1994, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Aralık 2000:33) "Çoğu zaman

Saldırıcılık, canlının sosyal ve coğrafi ortamında yerini alabilmesini sağlayan zorunlu bir eylem iken, şiddet gücün, kuvvetin hukuka aykırı olarak kullanılması demektir. Bu sebeple şiddete başvuran kişide, toplumsal normlara, hukuk kurallarına saldırı niyeti ve kastı vardır.⁷

Araştırmacı Semra Somersan, şiddetin inanç sistemleri içindeki tanımlamalarını ortaya koymaktadır. Somersan, **İncil**'e göre İsa, bir yanağına vuranlara öbür yanağını çevirmiş, karşı saldırıyı sistem içine sokmadığını buna rağmen Haçlı

şiddet ya içgüdüsel ve bu nedenle toplumsallaşma sürecinde çok az değişen, ya da sadece ve sadece çevre etkenlerinden kaynaklanan bir davranış olarak görülür. Şiddet sözcüğü dilimize Arapçadan geçmiştir. Kamus-ı Türkî'de şiddet; sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma olarak geçiyor. "Şedid" ise sert, katı ve şiddetli demek."Şeddat" da sertlik ve kızgınlığı ile tanınan ünlü eski Yemen hükümarının adı. Ali Püsküllüoğlu'nun Türkçe Sözlük'ü ise şiddet'in günümüzde kazandığı yeni anlamlara da yer veriyor: "Karşı tutumda, görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, sert davranma, sertlik."Şiddet olayları" ise, insanları sindirmek, korkutmak için yaratılan olay ya da girişimler olarak tanımlıyor." (MOSES, Rafael (1996) "Şiddet Nerede Başlıyor?" **Cogito**, Kış-Bahar, s. 23)

Yabancı dillerde, örneğin Fransızca'da, şiddet (violence); bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama olarak tanımlıyor. Violence sözcüğü Fransızcaya Latince Violentia aracılığıyla girmiş. Violentia şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç anlamında kullanılıyor. Violare ise şiddet kullanarak hareket etmek. Bu sözcüğün kökeni ise "vis": çeşitli anlamlarının yanı sıra; güç, erk şiddet, bedensel gücü de simgeliyor. Eski Yunanca'daki "bia"nın da, bedensel güç ve kullanımı ve kullanan anlamına da geldiğini ekleyelim...", "Oxford English Dictionary'de şiddet: "bedene zor uygulama, bedensel zedelenmeye neden olma, kişisel özgürlüğü zor yoluyla kısıtlama, bozma ya da uymama, rahatça gelişmesini ya da tamamlanmasını engellemek üzere bazı doğal süreçlere, alışkanlıklara, vb. yersiz kısıtlamalar getirme, anlamın çarpıtılması, büyük güç, sertlik ya da haşinlik, kişisel duygularda sertlik ve tutulu davranışlara ya da dile başvurma..." (Hobart, Mark (1996) "Şiddet ve Susku: Bir Eylem Siyasetine Doğru", **Cogito**, Kış-Bahar, s. 52) Burada Siyasal şiddet olara terör ele alınır. Siyasal Şiddet: Amacı, hedefler ve kurbanlar seçimi, çevreleyen koşulları, uygulamaya koyuluşları ve etkileri siyasal anlam taşıyan veya taşıyabilecek, yani toplumsal sistem üzerindeki sonuçlar doğurabilecek bir uzlaşma durumunda ötekilerin davranışını değiştirmeye yönelik, karıştırıcı, yıkıcı, zarar verici eylemlerdi." H. I. Nieburg, PoliticalViolence, 3. Baskı, New York, St. Martin's Press, 1970, (s. 13) (Aktaran:Ruşen Keleş- Artun Ünsal:**Cogito**, Kış-Bahar 96, (s. 91-103))

⁷ KÖKNEL, Özcan (1996) *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*, I. Baskı, Altın Kitaplar, İstanbul, s. 20-25, 27-54; MOSES, R. (1996) "Şiddet Nerede Başlıyor?" Şiddet, **Cogito** Üç Aylık Düşünce Dergisi, İstanbul, sayı 6-7 Kış-Bahar, s. 23,

Seferlerinin Hıristiyanlığın kutsanmış savaşı olarak kabul edildiğini ifade eder. Bunun gibi İslamiyet'te de bir yandan sonsuz bir anlayış ve şefkat, diğer yanda gafillere, gavurlara karşı sonsuz bir acımasızlık ve cihadın tavsiye edilişindeki tezadı gözler önüne serer. **Tevrat**'ta da 10 Emir'den biri "Öldürmeyeceksin" nasihatini iken Dünya'da kendine bir mekân edinmek için, o coğrafyada yaşayıp farklı olanları, kanla yerinden etmenin tabii karşılığına dikkat çeker.⁸

İnsanın olduğu her yerde ortaya çıkma olasılığı bulunan şiddeti tetikleyen (örneğin medya) çeşitli unsurlar olduğu gibi boyutları da başka başka adlarla adlandırılabilir. Terör ve savaş toplumsal şiddetin en uç noktalarını oluşturur. Tarihi savaşlarla dolu olan milletimizin edebiyatında da savaş konulu romanların bol sayıda olması muhakkaktır. Ayrıca terör konusuna da yazarlarımızın dikkatlerini yönelttikleri örneklere rastlamak olasıdır.⁹

⁸ SOMERSAN, Semra (1996) "Şiddetin İki Yüz". *Cogito*, Kış-Bahar, s. 50 "Kültürlerin, toplumların kutsadığı şiddet en tartışmalı konudur. Gelenekler, adetler, Batı büyüteci tarafından incelenir hep: Doğuluların şiddeti çok ortada, çok açıktır onun için. Batıniki ise ne görmek, ne de analiz etmek her babayığidin harcı değildir. O yöntemi bilmek, o bilimsel dile hakim olmak gerekir. Avrupalıyı Amerikalıyı eleştirmek, onların yaşayışındaki özü ortaya çıkarmak için, o dili, o kültürü onlarınki kadar iyi bilmek vazgeçilmez önkoşuldur. Aksi halde analiz kabul görmez, yerel, beceriksiz, saçma bir saldırı olarak algılanır."

⁹ Jean-Claude Chesnais'in "Historie de la violence" adlı incelemesinde uluslar arası polis örgütü Interpol'ün sınıflandırmasını esas aldığı şiddet tipolojisi şöyledir: (Aktaran:Ünsal, Artun."Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi, *Cogito* 1996, Sayı: 6-7, s. 32)

I. Özel şiddet

1. Cürümsel şiddet:

- Ölümlü sonuçlanan: cinayetler, suikastlar, zehirlenmeler (ebeveyn ya da çocuk öldürmeleri dahil), idamlar v. b.
- Bedensel şiddet: bilerek darbe, yaralamalar
- Cinsel şiddet: ırza geçmeler

1. Cürümsel olmayan şiddet:

- İntihar (teşebbüsler dahil)
- Kaza (araba kazaları dahil)

II. Kolektif Şiddet

1. Vatandaşın iktidara karşı şiddeti

- Terör
- Grevler ve ihtilaller

2. İktidarın vatandaşlara karşı şiddeti

- Devlet terörü
- Endüstriyel şiddet

3. Son kertede ş. : Savaş

Örneğin Adalet Ağaoğlu'nun *Bir Düğün Gecesi*, Sevinç Çokum'un *Zor* adlı romanları edebiyatımızda terör konusuna temas eden örneklerdir. Yine Sevinç Çokum'un *Bizim*

Aile içi şiddet ise; aile içerisinde birinin diğerine fiziksel zarar verme, küçümseme, ihmal etme amacıyla tokat atma ile başlayıp öldürmeye kadar varabilen sonuçlarıyla toplumsal bir olaydır.¹⁰

Aile içi şiddetin dövme ve yaralama, sakatlamaya, cinsel saldırı, tecavüz (ensest) ve öldürme, somut olarak saptanması daha güç olan duygusal ve zihinsel şiddet eylemlerini kapsayan pek çok çeşidi vardır.¹¹ Aile içindeki şiddet konusunda mağdurlar kadınlar ve çocuklardır. Oysaki Türk tarihinde kadının özel bir yeri olmuştur.¹² Kadına yönelik şiddet, cinsiyetler arasındaki güç ilişkilerinin eşit bir temel üzerine oturmadığı, ataerkil toplumlarda, sosyalleşme süreci ile kazanılan, öğrenilen ve yeniden üretilen davranış biçimidir. Sosyal sınıf, kültür ve ekonomik gelire göre yaygın bir biçimde yaşanmakta olan kadına yönelik şiddetin değişik şekilleri vardır. Şiddet yaşandığı ortamdaki insanlar için tahribatı en fazla olan bir eylemdir. İşsizlik, boşanma, ilaç bağımlılığı, zihinsel bozukluklar şiddetin sebepleri arasında sayılabilir.¹³

Diyar adlı romanı ile Buket Uzuner'in *Gelibolu* adlı romanı aynı savaşın farklı bakış açıları ile yorumlanışlarıdır.

¹⁰ YILDIRIM, Aysel (1998) **Sıradan Şiddet, Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları**, Ankara, s. 26

¹¹ 1. Geniş Aile Şiddeti: Ayrı yaşayan kardeşler, eski eşler, kuzenler, ailesini terk etmiş babalar v. b. tarafından uygulanan şiddet. 2. Birlikte oturan fakat evli olmayan çiftler veya aynı evi paylaşan arkadaşlar ve sevgililer arasındaki şiddet. 3. Düzenli olarak aynı meskeni paylaşmayan arkadaşlar ve sevgililer arasındaki şiddet. . Çocuklara karşı ebeveyn şiddeti, kardeşler arası şiddet, ebeveynlere karşı şiddet, kadına karşı cinsel şiddet (Mehmet, Nede: **Suç Olgusu Bağlamında Kadına Yönelik Şiddet**, Ankara Ün. Sosyal Bilimler Ens. Sosyoloji Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2001, s. 20)

¹² YILMAZ, Ayfer (2004) "Türk Kültüründe Kadın" **Millî Folklor**, Bahar, Sayı: 61, Ankara, s. 111-123

¹³ **Şiddetin sebepleri:**"Aile içi şiddet üzerine son zamanlarda gelişen literatürün şiddet uygulayan erkeği karakterize etmek yönünde çok fazla yol almadığı genel kabul görmektedir. Ancak bazı araştırmacılar bu bağlamda beş ilişki faktörünün üzerinde durmaktadırlar: şiddet uygulayıcısının ebeveynleri arasında şiddetin varlığı, şiddet uygulayıcısının çocukken şiddet görmüş olması, alkol ve uyuşturucu tüketimi ve istihdam durumu. Eşlerine şiddet uyguladıkları için sosyal danışma kurumlarına başvurmuş 188 erkekten dörtte üçüne yakınının anne-babaları arasında şiddete tanık olduğu, yarıya yakınının çocukken şiddete maruz kaldığı, yarıdan fazlasının alkol bağımlısı, üçte birden fazlasının uyuşturucu bağımlısı olduğu ve dörtte birine yakınının ise işsiz olduğu görülmüştür. (Fitch, F. J. Papantio A."Men Who Batter: Some Pertinent Characteristic", J Nerv Ment Dis, 1983, Mar. 171(3), p 190-2) (Aktaran: **Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları**, Aralık 1993-Aralık 1994, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Aralık 2000, s. 11)

Şiddetin fiziksel, cinsel, ekonomik, sözel ve duygusal biçimleri vardır. Ayrıca çocuğun eğitiminin bir parçası olarak şiddette başvurulması da dikkate değer bir diğer husustur. Cezalandırma yöntemleri arasında dayak atma, kiler, bodrum gibi karanlık bir yere kapatma, ağza biber sürme ve aç bırakmanın yaygın olduğu görülmektedir.

Kadına yönelik şiddeti haklı kılan nedenlerden biri de geleneksel kültürümüzdür. "Kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin", "Kızını dövmeyen dizini döver", "El oturtmaz ar oturtur", "Dayak cennetten çıkmadır", "Nush ile uslanmayı etmeli tekdir, tekdirden anlamayanın hakkı kötekir" "Kan kusup kızılılık şerbeti içtim demek", "Gelinlikle girilen evden kefenle çıkılır", "Ayrılmak bana yakışmaz", "Erkektir sever de döver de", "Bizde kadının yeri erkeğin yanındır" "Erkek evin reisidir", "Kadın, kayıtsız şartsız kocasına itaat etmelidir", "Her ne olursa olsun boşanarak aile düzeni bozulmamalıdır", "Kadın sopayı kocasına eliyle verir.", "Erkek aslan dışısından kuvvet alır", "Kedinin bacağına baştan ayırmak" gibi deyimler, atasözleri ve geleneksel değerler toplumda şiddeti meşrulaştıran örneklerdir. Bu sözler sadece erkeklerin egemenliğini göstermekle kalmayıp, kadına yönelik baskı ve şiddet öğelerini de işlemektedir.¹⁴

İnsana özgü bir davranış biçimi olan şiddet, hukuk, psikoloji, sosyoloji gibi değişik sosyal bilim alanlarını ilgilendiren önemli bir konudur. Sanatla çelişen bir hareket tarzı olmasına rağmen, şiddetin işlendiği alanlardan biri de edebiyattır. Bilhassa tahkiyeli eserlerde örneğini sıkça gördüğümüz şiddet temasının romanlarda, hikâyelerde ve tiyatro, opera gibi gösteri sanatlarında değişik açılardan işlendiğini görmekteyiz. Bunun sebebi hem tahkiyeli eserin merkezinde çatışmanın yer alması hem de merak ve heyecan gibi duyguları en tesirli biçimde uyandırabilme gücü olsa gerektir. Çatışma güç dengesinin bozulduğu ya da hiç olmadığı ortamlarda kendini ortaya çıkarır. İşte eşit olmayan güç çatışması konusunda "şiddet", çatışmanın yoğun tezahürlerinden en göze çarpanıdır.¹⁵

¹⁴ AKSOY, F. (1984) "Kadın Erkek İlişkilerinde Davranış Problemleri", **Kadın Gerçekleri** (Der. N. Arat), İstanbul: 276

¹⁵ Amerikan edebiyatında da şiddet yanlısı bir tavır olduğu gözden kaçmaz: "Avrupa tarihinin kalıplaşmış, yerleşmiş dönenlerinden türetilmeyecek bu edebiyatta, alabildiğine bir büyütme, bir istihza görülmektedir; bir efsane yaratmak hırdı içinde, çarpınan bir edebiyat. Belki kökleri Avrupa'nın halk geleneklerine kadar uzanır; fakat Amerika'da büründüğü kıhk, muhayyele, taşkınlık, şiddet bakımlarından Avrupa'yı çok geride bırakmaktadır. Bu karakter, Franklin'in İngilizlere, Büyük Göller'in balinalarla dolu olduğu için gemiciliğe elverişli olmadığına anlaşmasında görülmektedir. Franklin, Niagara çağlayanlarının üst tarafında balınanın sıçrayışının, bunu görmüş olanlarca, dünyanın en güzel manzarası olduğunu söylemekten çekinmemektedir. Amerika'nın bu yanı, Cooper'ın Natty Bumppo'sunda görülür: burnunu yenine silen Natty Bumppo'da. Yarı at, yarı timsah olan Davy Crockett'te: kuşları ağaçtan meyva

Şiddeti psikolojik ve fiziksel şiddet olarak iki grupta tasnif ederek, romanımızdaki örneklerini araştırınca edebiyatımızın bu bakımdan hayli zengin olduğunu görmek mümkündür. Romancı için hiç de kaçırılmayacak bir malzeme olan şiddetin, gerçek yaşantı içinde olduğu gibi bu eserlerde de hemen her türü canlandırılmıştır:

Psikolojik Şiddet

Karşısındakini toplumdaki izole etmeye, korkutmaya çalışmak ve bu yolla sindirerek karşısındakinin kişiliğine zarar vermek şeklinde tanımlayabiliriz. Amaç mağdurda Kadını ekonomik olarak bağımlı yapmak ya da yapmaya çalışarak tanımlayabileceğimiz ekonomik şiddet ile benlik saygısını azaltmayı amaçlayan duygusal şiddet türlerini de psikolojik şiddet türü içinde değerlendirebiliriz. Psikolojik şiddet türünde çoğunlukla ilk bakışta şiddet dair bir iz ya da belirtiyeye rastlanmaz. Romanımızda psikolojik şiddet örneği olarak verebileceğimiz eserler şunlardır:

Peyami Safa, **Mahşer**'de genç bir çiftin maddî sıkıntılar nedeniyle tartışmalarını hikâye eder. Reşat Nuri Güntekin, **Acımak**'ta aile içinde psikolojik çatışmaya yer verir. Halikarnas Balıkcısı'nın, **Aganta Burina Burinata**'sında bir babanın oğlunun deniz tutkusunu yok etmek için ona uyguladığı psikolojik baskı söz konusudur.

silkercesine döken, bir sabah uyandığında yeri eksenini üzerinde donmuş, güneşi buzdağları içine gömülmüş gören Crockett'te görülür; insanın dünya yüzünden silinmemesi için kalkıp Kuzey Kutbuna giden, yolda öldürdüğü bir ayının içyağını yerin eksenini yağlamakta kullanıp güneş ışığında dünyanın yeniden dönmesini sağlayan Crockett'te... Gene Moby Dick, "denizlerde, ulu bir şefkat, tatlı bir sevinçle dolu, her şeyden apayrı bir varlık olarak süzülür, suya gömülmüş koca gövdesinin korkunçluğunu elân saklar, çenelerinin iğrençliğini kimseye göstermez." T. B. Thorpe'un muhayyel ayısı, Arkansas'ın Koca Ayısı, Samson'u gözü açıp kapayınca kadar yeniverir: "Bence bu ayıyı kimse avlayamazdı. Zamanı gelince ölmüştür." Amerika'nın modern edebiyatında ise Faulkner'in ayısı Amerika'nın bu mübalağa yanını göstermektedir gene: "Ayı, ortaya çıkmadı, belirmedi: oracıkta öyle duruyordu. Öğle sığınının esintisiz yeşilliğinde; hayal ettiği kadar yoktu ya, beklediği kadar kocaman bir ayıydı bu. Bakıyordu ayı, benek benek karanlıkta durup, kocaman, ölçüsüz..." "Bu kitaplar sertlikleri, yahut cinsiyet meseleleriyle ilgilendirdiği gibi Avrupalıyı bu yanı ile de çeker." "Bu romanların esasında tiksindirici, korku verici, nefret ettirici şeyler vardır: aşâğılık, bayağılık, ölçüsüzlük, kalabalıkların kaba, kişiliği olmayan hali..." "Amerikalı romancılar "temel, kök insanla uğraşmışlardır." (73-74) "Amerikan Edebiyatında Şiddet Belirtileri ile Gerçeklik Duygusu", Çev. Bilge Karasu **Seçilmiş Hikayeler Dergisi**, C. 11, S. 37-38, Şubat Mart, Ankara 1955

Hikmet Erhan Bener'in **Acemiler**'inde yine bir babanın oğluna psikolojik baskı uygulamasına şahit oluruz. Orhan Kemal **Bir Filiz Vardı**'sında, Filiz hem işyerinde patronunun tacizine uğrar, hem de onunla evlenmesi için babasının baskını görür. Eserden hareketle, Türkiye'de kamu yaşamına giren kadınların "cinsiyetsiz" bir kimliğe, hatta bir ölçüde erkek kimliğine bürünmekle meşrulaştırılabileceği sonucunu çıkarmak mümkündür. Bekir Yıldız, **Türkler Almanya**'da adlı romanında Garip Recep üvey habasının yaptığı baskılara dayanamayıp karısını ve çocuklarını bırakarak Almanya'ya kaçışını anlatır. Metin İlkin'in **Yarım İçin**'inde, Remzi' adlı gencin para hırsından dolayı ailesine sıkıntı çektirmesi dikkat çeker. Sevinç Çokum **Zor**'daki olaylara bir de genç bir kadın olan Sırma'nın kocasının baskılarına dayanamayıp onu terk etmesini ilave eder. Bekir Yıldız'ın **Halkalı Köle**'sinde şiddetli geçimsizlik yaşayan bir aile anlatılır. Burada hem karı-kocanın hem de gelin-kaynananın arasındaki gerginlik anlatılmaktadır.

Psikolojik şiddete maruz kalan bir diğer grup da evdeki çocuklar gibi savunmasız olan yaşlılardır. Yakup Kadri'nin **Kıralık Konak**'ındaki Naim Efendi ile Reşat Nuri Güntekin'in **Yaprak Dökümü**'ndeki baba, evde saygı görmedikleri gibi ruh durumlarını olumsuz yönde etkileyen yaşantılara mahkûm olmuşlardır.

Fiziksel Şiddet

Fiziksel incinme ya da hastalığa neden olmak ya da kalkışmak, sağlıklı olmak için gerekli kaynaklara ulaşmayı engellemek, alkol ya da madde kullanımına zorlama şeklinde ortaya çıkan şiddet çeşididir.

A. Yetişkinlerde Fiziksel Şiddet

a. Dayak

Türk romanlarında yer alan kadına yönelik şiddet örneklerini sıkça rastladığımız temalardandır. 19. yüzyıl aile yapısında aile bireylerinden biri sayılan evdeki erkeklerin tasarrufunda olan cariyelerin dayak yemesi olağandır. Cariyeye uygulanan şiddet çeşidi yalnızca fiziksel şiddetle sınırlı değildir. Kadının rızası olmaksızın ilişkiye zorlamak biçiminde ortaya çıkan cinselliğe dayalı şiddetin varlığına da tahkiyeli eserlerde rastlarız.¹⁶

¹⁶ Örneğin, Sami Paşazade Sezai'nin **Düğün** adlı hikâyesinde evin beyi Behçet tarafından hem duygusal hem de bedensel sömürüye uğrayan cariye Dilsitan'ın acı öyküsü dile getirilir. (Sami Paşazade Sezai (1887) **Düğün**, **Küçük Şeyler**, İst.)

Ahmet Mithat Efendi'nin **Çengi** romanındaki Hesna, huysuz ve dengesiz Canberd Beyin tüm ev işlerini yapan ve ona karılık eden cariyesidir. O da Canberd Bey'in sözünden çıktığında dayak yer.

Namık Kemal **İntibah**'ta cariyelik meselesini ele alırken şiddet sahnesi ile durumu daha trajik hale getirir. Kendisini aldattığını sandığı cariyesi Dilâşub'u öldüresiye döven Ali Bey'in zayıf kişilikli erkek örneği oluşturduğu da muhakkaktır. Anlatım ve tasvir bakımından İntibah'taki dayak sahnesi şiddet örneğinin en çarpıcı olanlarındanır:

“Hiçbir şeyden haberi olmadığı için, söylenenlerin bir tek kelimesini bile anlamayan ve sevgilisini çıldırmış zanneden zavallı kızcağzın başını hemen yandaki duvara öyle şiddetle çarptı ki, biçarenin ağzından burnundan köpüklü siyah kanlar boşandı, ölü boylu boyunca olduğu yere yığılıverdi.

“Bir türlü hırsını alamıyor, pençesine av geçirmiş, gözlerini kan bürümüş bir canavar gibi, dişleriyle, tırnaklarıyla kızın ötesini berisini didikliyor, ısırıyor, koparıyordu. Odanın her tarafı kan içinde kalmıştı...

“Biçare başındaki darbenin tesiriyle uğradığı baygınlıktan vücudundaki diş ve tırnak yaralarının şiddetli acısıyla ara sıra gözlerini açabildikçe son bir gayretle sürünerek ve o haliyle yine de güllümsemeye çalışarak, bu amansız canavartın ayaklarına yüzünü, gözünü sürmeye uğraşıyordu...

“Bu facia yarım saatten fazla takati kalmayan Ali Bey de, sarası tutmuş gibi, çeneleri kısılarak bir tarafa yığıldı kaldı...” (Namık Kemal 1984: 142-143)

Şiddet davranışlarının daha çok erkeklerde ve hatta genç erkeklerde gözlenmesi bireyin yaşının ve cinsiyetinin de şiddetin oluşumunda rol oynadığını düşündürmektedir. Toplumun, erkek saldırganlığını onaylaması, kadın davranışlarında itaati savunması; erkekte istenilen özellikleri 'mert', 'cesur', 'korkusuz' ifadeleri ile; kadında istenilen özellikleri 'hanım kız', 'sessiz', 'uysal' ifadeleri ile betimlemesi. Erdal Atabek'in dediği gibi 'Kısırtılmış Erkeklik –

Bastırılmış Kadınlık' olgusunun yaratılması, erkeklerin şiddet uygulamasına izin vermektedir.¹⁷

Bu romanlarda şiddet kullanımı, erkeklerin cariyelerini veya karılarını dövmeleleri, onların kişiliklerini ortaya çıkaran unsurlardır. Şiddet bu erkeklerin problemleri ruh hallerinin ve kadını küçük görmelerinin işaretidir. Bu romanlarda şiddet bir problem olarak değerlendirilmez, sadece aktarılır ve sadece insan hayatının doğal bir parçası biçiminde sunulur.

İstanbul aile hayatını anlatan romanlarda cariyelerini öven erkeklerden sonra karısını döven kocalara da sık sık rastlanır. Halit Ziya Uşaklıgil'in **Mai ve Siyah**'ında Ahmet Cemil'in kız kardeşi İkbâl kocası Vehbi Bey'den dayak yer. Yine Halit Ziya'nın **Kırık Hayatlar**'ında, Ömer Behiç'in evindeki hizmetçi Suzidil sık sık kocası tarafından dövülmektedir. Halide Edip Adıvar'ın **Mev'ut Hüküm**'ündeki Süruri, karısını döven olumsuz örneklerden bir diğeridir. Samet Ağaoglu'nun **Büyük Aile**'sinde karısını döven Yakup, para hırsı olan, öfkeli ve saldırgan biridir. Şiddet eğilimi romanın sonunda onu ağabeyisini öldürmeye kadar götürecektir. Melih Cevdet Anday'ın **Aylaklar** romanında içki içen, kadınları da her şekilde kullanılabilecek bir meta olarak gören Kaptan, bu haliyle adeta bir prototiptir.¹⁸

Mehmet Seyda'nın, **Yaş Ağaç**'ında Mehmet Bey, oğlu Osman'ı sık sık döver hatta evden kovar. **Ne Ekersen** adlı romanında ise karısını döven ve ölümle tehdit eden bir koca örneği vardır. Pınar Kür'ün **Yarım... Yarım...**'ında Aysel'in, aile içinde yaşadığı şiddetin acı sonuçlarına tanık oluruz. Latife Tekin, **Sevgili Arsız Ölüm**'de Huvat'ın aile içinde yarattığı huzursuzluk, karısını ve çocuklarını dövmesi anlatır.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun **Panorama** adlı romanında, kadın dövmenin başka bir boyutu görülür. Bu romandaki en olumsuz karakter olan Tahincizade Hacı Emin Efendi'dir. Karaosmanoğlu'nun birçok romanında savunduğu cumhuriyet ideolojisi açısından, gerici, dinci ve ahlâksız bir adam olan ve karısını sık sık döven Tahincizade çok tehlikelidir. Burada kadın dövme sadece kişisel tanım için değil aynı zamanda sosyal tanım için de kullanılan bir unsur olur.¹⁹

Romanda dayak yiyen erkek örneklerine de rastlayabiliriz. Hüseyin Rahmi'nin **Mürebbiye**'sinde Dehri Efendi, erkek kardeşini suçlu gördüğü zamanlarda falakaya yatırarak cezalandırır. **Metres**'te ise, dayak atılan kişi evin hanımının yeğeni Revai

¹⁷ TEKİN M, - Gözütok, D. (1996) **Ankara Gecekondualarında Yaşayan ve Şiddete Karşı Eğitim Alan Kadınların Eşlerarası Şiddet Açısından Konumları**, 6, Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı

¹⁸ ESEN, Nüket: (1996) "Türk Romanında Aile İçi Şiddet Teması", **Cogito**, Kış-Bahar (s. 323-326)

¹⁹ ESEN, Nüket: A. g. m, s. 324

Bey'dir. Orhan Kemal'in **Evlerden Biri**'nindeki Müçteba Efendi ile Rasim Bey eşlerinden dayak yiyen kocalardır. Yine de romanlarda aile içinde erkeklerin dayak yemesi az rastlanan, sıra dışı bir olaydır.

b. Dövüş

Aynı evde yaşayan kişilerden özellikle erkekler arasındaki güç yarışı kimi zaman kavgaları da beraberinde getirir. Burada dengeler hemen hemen eşit gibidir.

Orhan Kemal'in **Evlerden Biri** romanında parasızlık içinde yaşayan iki erkek kardeş babalarının ölümü üzerine, kalan tek miras olan yaşadıkları ev yüzünden, daha cenaze evden çıkmadan kavgaya tutuşurlar. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın **Mürebbiye**'sinde ise, aile içinde paylaşılmayan şey kadındır. Aynı aileden Amcabey, Sadri ve Şemi, Mürebbiye Anjel'in hepsiyle birden ilişkide olduğunu öğrenince evin dışında buluşarak kavgaya başlarlar:²⁰

“Boğuşanların deminden beri yuvarlandıkları o tatlı meyil bir iki tekerlenmeden sonra dikleşiverdi...”

“Son tekerlenmede Sadri ile Amcabey alta gitmiş, Şemi üste çıkmıştı. Amcabey “Can kurtaran yok mu, bir çuval kemik kesildim, hurdahaş oldum.” Diye yanıp yakılarak haykırıyor. Sadri boğazını boyunbağının sıkıntısından kurtarmak için ağzı Şemi'nin neresine rastlarsa oradan koparısıya ısırtıyor. Bu şiddetli dişlemeye Amcabey'in de orası burası uğruyordu...”

“O insan topacının üstünden ilkin Şemi fırlayıp kalktı. Sadri de kalkmak istedi. Fakat vücudu ziyade zedelenmiş, yüzü mosmor kesilmiş, burnundan da kan geliyordu. Birden bire kendini toplayamadı. Yalnız belini kaldırıp ağaca dayadı, o halde kaldı.

“Amcabey kanadından vurulmuş yarasa gibi hala toprağın içinde debeleniyordu. Yerinden fırlamak için bir gayret de o gösterdi. Ne mümkün! Üstünüze iyilik, sağlık sağ kalçası incinmişti. Beş altı dakika uğraşarak iki ellerine dayanmak suretiyle sol bacağı “Seke seke ben geldim. Çingırağım hoş geldin” oyununda olduğu gibi tek ayağının üzerinde sıçraya sıçraya o da gitti, bir ağaca dayanıp

²⁰ “Romanda bu dövüş sahnesi İntibah'ta olduğu gibi tüm şiddet unsurlarıyla anlatılır. Ama Gürpınar'ın üslubu gereği şiddet içeren ayrıntılar İntibah'taki gibi etkileyici değildir. Zira Gürpınar şiddeti bile bir durumu komikleştirmek için kullanılır.”Esen, Nüket: A. g. m, s. 325

oturdu. Kalçasının ağrısı ile "Of aman! derken sol kulağının kırıkdağında bir acı duydu. Eliyle yokladı, eline biraz kan bulaştı. Sadri'ye nefretle bir bakarak kulağını gösterip:

"-Köpek soyu, ısırarak başka bir yer bulamadın mı? Kulağımın işi bitmiş, dedi." (Gürpınar 1986: 122-123)

c. Cinayet

Cinayet, şiddetin en son noktasıdır. Tahkiyeli eser için kaçırılmaz bir entrik unsur olan cinayet, sadece polisiye roman yazarlarının değil diğer roman çeşitlerinde eser veren yazarların da yararlandıkları bir temadır.

Mizancı Murat'ın **Turfanda mı, Turfa mı?** romanında zengin Şeyh Salih Efendi'nin ikinci karısının ağabeyi, mirasın dolayı da olsa bir şekilde kendisine kalması için kardeşinin üvey çocuklarını öldürür. Halit Ziya Uşaklıgil'in **Mai ve Siyah**'ında İkbâl hamileyken kocasından yediği dayak sonucu önce çocuğunu düşürür, ardında da ölür. Halide Edip'in **Mev'ut Hüküm**'ünde ise Sara'nın kendisini aldattığını sanan kocası Kasım tarafından öldürülmesi anlatılır. Reşat Nuri Güntekin'in **Acımak** romanında da Ruhsar zaten kıskanç olan kocasını aldatınca kocası tarafından öldürülür.

Aile içi cinayetlerden biri de Samet Ağaoğlu'nun **Büyük Aile**'sinde kardeşin kardeşi öldürmesi ile örneklendirilir. Hırçın bir adam olan Yakup aile içindeki birçok felâkete ve parasızlığa ağabeyinin uğursuzluğunun sebep olduğuna inanmaktadır. Bu yüzden ağabeyini balta ile parçalayarak öldürür.

Aka Gündüz'ün, **Dikmen Yıldızı** genç bir kadının gayri meşru çocuğunu boğarak öldürmesini tasvir ederken, Nahit Sırrı Örik'in **Kıskanmak** adlı romanında da aldatma yüzünden işlenen bir namus cinayeti vardır.

Reşat Enis Aygen'in, **Afrodit Buhurdanında Bir Kadın** adlı romanında girdiği bunalım sonunda oğlunu öldüren ardından da intihar eden bir babanın trajedisi anlatılır. Orhan Kemal'in, **Murtaza**'sında idealist ve namuslu bir babanın aynı fabrikada işçi olan kızını işini ihmal ettiği için kızını tartaklaması, kızın da beyin kanaması geçirerek ölmesine tanık oluruz.

Bekir Yıldız'ın, **Türkler Almanya'da**'sında Almanya'dan yurda dönmek istemeyen Ayşe'nin kocası tarafından öldürülüşü, Fakir Baykurt'un, **Tırpan**'ında köy kızı Dürü'nün, zorla evlendirildiği yaşlı kocası tarafından zifaf gecesi öldürülüşü anlatılır.

Abbas Sayar'ın **Çelo** adlı romanında 19 yaşındaki Çelo (Çelebi) kendisini büyüten amcasının baskılarına dayanamayarak cinayet işler. Aynı eserde Kezik adlı genç kız da istemediği biriyle evlendirilince intihar ederek yaşamına son verir.

Anayurt Otel'inde Yusuf Atılgan, psikolojik sorunları olan Zebercet'in, çalıştığı oteldeki temizlikçi kadını öldürmesini hikâye eder. Ayla Kutlu'nun **Mekruh Kadınlar Mezarlığı**'nda ise, ablasının kötü yola düştüğü dedikodularına inanan genç, ablasını öldürür.

Halide Edip'in **Yolpalas Cinayeti**, Pınar Kür'ün **Asılacak Kadın** (1977) ile **Bir Cinayet Romanı** (1989) gibi bazı romanlarda daha isminden başlayarak şiddet çağrıştıran örneklerle de rastlarız.

B. Çocuğa Yöneltilen Şiddet, Çocuğun ihmal ve İstismarı

Bir ailenin çocuklarının ve evlatlıklarının dayak yemesi romanlarda sık rastlanan olaylardır. Dayak ve korkutarak sindirme, otoritelerini sağlamlaştırmak isteyen aile büyüklerinin çocuklarını terbiye etmek ya da sömürmek için kullandıkları yöntemdir. Babaları veya üvey anneleri tarafından dövülen ve eziyet gören çocuklar romanlarda dayak yiyen kadınlar kadar sık görülür. Burada ilgi çekici nokta kadınların ancak üvey çocuklarına eziyet etmeleri, erkeklerin ise öz çocuklarını dövmeleridir.

Fatma Aliye Hanım'ın **Muhadarat** adlı romanında yaşlı Sai Efendi karısı ölünce genç ve hafifmeşrep bir kadın olan Calibe ile evlenir. Sai Efendi'nin iki çocuğundan nefret eden tipik bir üvey anne olan Calibe, nefret ettiği üvey çocuklarını kocasına sık sık dövdürür. Bir seferinde de Sai Efendi kızı Fazıla'yı korkunç bir şekilde dövünce, Fazıla'nın kolu çıkar ve çocuk günlerce hasta yatar.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın **Mürebbiye**'sinde ise, tembel ve aptal bir oğlan olan Şemi zorba babası Dehri Efendi tarafından derslerini bilmezse falakaya yatırılır.

Aile içinde şiddet gören çocuklara en iyi örneklerden biri de Ebubekir Tepeyran'ın **Küçük Paşa**'sındaki evlatlık Salih'tir. Paşa ölünce onun karısı tarafından babasının köyüne geri yollanan Salih, köyde de üvey annesinin eline düşer. O da Salih'e ağır işler yaptırır; eziyet eder. Geceleri öksürdüğü için dışarıda yatmaya zorladığı Salih bir gece kurtlar tarafından parçalanarak öldürülür. Burada hem de evlatlık olmanın acısı trajik bir hikâye ile resmedilmiştir.

Türk romanında evlatlık olmanın acısını en iyi anlatan romanlardan bir diğeri de Reşat Nuri Güntekin'in **Kızılık Dalları**'dır. Nadide Hanım'ın konağına evlatlık verilen Gülsüm, bütün gün ağır işlerde çalıştırılır, bayat, bozulmuş yemeklerle beslenir, etrafındaki herkesten zulüm görür. Sonunda evden kaçır ancak, kötü yola düşer.

Çocuk romanları yazarı Kemalettin Tuğcu'nun da en çok işlediği konulardan biri üvey anne eziyetidir. Latife Tekin'in **Sevgili Arsız Ölüm**'ünde çocukların babaları tarafında sık sık dövülmesi anlatılırken yine aynı yazarın **Berci Kristin'in Çöp Masalları**'nda gecekonduda yaşayan çocukların psikolojisine dikkat çekilir.²¹

Aile içinde yaşanan fakat üstü pek açılmayan konulardan biri de çocuğun cinsel istismarıdır. Bu konuda rastladığımız ilk örneklerden biri Ahmet Mithat'ın **Çengi** adlı romanındaki Canberd Bey'in, öksüz kızı ile normal olmayan yakınlaşmasıdır.

Sonuç

Aile içi şiddet, görüldüğü gibi yazarlarımızın sıkça başvurdukları, tahkiyeli eser için vazgeçilmez değerde bir temadır. Ancak sanatçılarımız, romanlarda her zaman şiddet olaylarına karşı olduklarını hissettirirler. Yukarıda kısaca tanıtmaya çalıştığımız bu romanlarda şiddet kullananlar dengesiz, ahlâksız, para hırsı olan, kıskanç, tutucu, zorba, yozlaşmış, sevgisiz, kısaca kötülüğün temsilcisi insanlardır. Ayrıca sahiplenme ve hakimiyet duygusunun olumsuz bir dışavurumu olan şiddete başvuranlar, görüldüğü gibi genelde erkeklerdir. Romanlarda şiddet kullanımı erkek için gücünü kanıtlamanın en etkin yöntemlerinden biri olarak ortaya çıkar. Şiddet uygulayan erkekler için ise kadınlar ve çocuklar para gibi sahip olunacak ve istenildiği gibi kullanılacak metalardır.

²¹ Gecekonduda yaşamı ile gecekonduda yetişen çocuklar ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Son otuz-kırk yıldır şehirlerin çevresinde oluşan ve "gecekonduda" adı verilen bu yerleşim bölgelerinde farklı sosyal yapıların çatışmasını görmek olasıdır. Bunun içinde şehir ve köy kökenli insanlar arasında çatışma olduğu gibi, köy kökenli ebeveyn ile şehirde doğup büyüyen çocuk arasındaki çatışma da sayılabilir. (Bu konu için bakınız: İmamoğlu, O: "Değişim Sürecinde Aile; Evlilik İlişkileri Bireysel Gelişim ve Demokratik Değerler" **Aile Kurultayı "Değişim Sürecinde Aile; Toplumsal Katılım ve Demokratik Değerler"** 16-18 Kasım 1994 Birinci Kitap, Ank. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı 1994 s. 34, Sayın, Ö: "Değişen Toplumumuz ve Aile Yapımız" **Aile Kurultayı" Değişim Sürecinde Aile; Toplumsal Katılım ve Demokratik Değerler"** 16-18 Kasım 1994 Birinci Kitap, Ank. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, s. 146; AYATA, A: (1994) "Geleneksel ve Modern Dayanışma", **Dünya'da ve Türkiye'de Güncel Sosyolojik Gelişmeler**, Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları:326; KONGAR, Emre, **İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı**, C. 1-2, 9. Basım, İst. Remzi Kitabevi:433) (KAVGACI H. İ. -Erzurumluoğlu B. (1998) "Sosyolojik Açıdan, Çocuk İhmal, Suistimali ve Suçluluğu", **Polis Dergisi**, Yıl:4 Sayı:14)

Romanda şiddetten yararlanan yazarlar şiddeti başlı başına bir problem olarak ele alıp, yorum yapmazlar. Yazarlarımıza göre şiddet tahkiyeye katkı sağlayan entrik unsurlardan biridir. Dolayısıyla şiddet içeren sahnelerde ayrıntıya fazla yer verilmez. Bu şekilde tasvir edilen şiddetin psikolojik ve felsefi boyutu yoktur. Amaç eserdeki merak ve heyecanı artırmak, eserdeki aksiyonu hızlandırmaktır.

Önemli bir tema olan aile içi şiddet temasının, sosyal bilimcilerin müşterek çalışmaları ile Türk insanının hem edebî hem bireysel hem de sosyal bakımlardan profili oluşturulabilir. Ayrıca disiplinler arası çalışmaların geliştireceği farklı bakış açılarının sanata -özellikle de edebiyata- yorum zenginliği kazandıracığı muhakkaktır.

Kaynaklar

I. Genel Kaynaklar

- Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları**, (2000), Aralık 1993-Aralık 1994, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- AKSOY, F., (1984), "Kadın Erkek İlişkilerinde Davranış Problemleri", **Kadın Gerçekleri**, (Der. N. Arat), İstanbul.
- AKTAŞ, Şerif-Osman Gündüz, (2001), *Yazılı ve Sözlü Anlatım, Kompozisyon Sanatı*, Ankara
- AKYÜZ, Emine, (1989), **Çocuğun Güvenliği Sorunu**, Ankara.
- ARIKAN, Çiğdem, (1988), "Ailede Çocuğa Yönelik Şiddet", **H. Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi**, Ankara.
- ARIN, Canan, (1996), "Kadına Yönelik Şiddet", **Cogito**, Kış-Bahar, s. 305-311.
- AYATA, A., (1994), "Geleneksel ve Modern Dayanışma" **Dünya'da ve Türkiye'de Güncel Sosyolojik Gelişmeler**, Ankara., Sosyoloji Derneği Yayınları:326).
- BAHAR, Halil İbrahim, (2002), *Okul ve Ailede Şiddet*, Ankara.
- BOYNUKARA, Hasan, (2000), "**Hikâye ve Hikâye Kavramları**" **Hece Dergisi Türk Öykücülüğü Özel Sayısı**, Yıl 4, Ekim/Kasım 46-47.
- BULUT, Işıl, (1996), **Genç Anne ve Çocuk İstismarı**, Ankara, Bizim Büro Basımevi.
- DEMİR, Satı, (1997), **Aile İçi Şiddetin Çocuk Açısından Değerlendirilmesi**, Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetmeliğinin Hemşirelik Programı İçin Öngördüğü Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara.
- DÖKMEN Üstün; "Evde, Okulda, Ekranında Çocukları Duygusal İstismar" **Cumhuriyet Bilim ve Teknik Dergisi**, sayı:426, 20. 05., s. 2.
- ERTEN, Y. -Ardalı, C., (1996), "Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları", "Şiddet", **Cogito**, Kış-Bahar, Sayı 6-7, s. 162.
- ESEN, Nüket, (1996), "Türk Romanında Aile İçi Şiddet Teması", **Cogito**, Kış-Bahar, (s. 323-326).
- GÖKÇE, B., (1976), "Aile ve Aile Tipleri Üzerinde Bir İnceleme" **Hacettepe Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Ankara, C:8, No:1, 2 .

- GÖMBÜL, Özen. **Ailede Kadına Eşi Tarafından Uygulanan Şiddet ve Şiddette Mesleki Role İlişkin Hemşirelerin Tutumları ile Cinsiyet Rol Kalıpları Arasındaki İlişki**, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi Ankara 1998.
- HOBART, Mark, (1996), “Şiddet ve Susku: Bir Eylem Siyasetine Doğru”, **Cogito**, Kış-Bahar, s. 52
- İÇLİ, T. G. (Proje Yürütücüsü), **Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu**, (Yayımlanmış Proje Çalışması), Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Bizim Büro Basımevi, Ankara 1995.
- İÇLİ, T. G., (1994), “Aile İçi Şiddet: Ankara-İstanbul ve İzmir Örneği”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Ankara, C11/Sayı:1-2 s:7-20.
- İLKKARACAN, Pınar-Gülçür, Leyla, (1996), **Aile İçinde Kadına Karşı Şiddet**, İstanbul.
- İNAN, Ali Naim, (1968), **Çocuk Hukuku**, İstanbul.
- İNAN, Rauf “Dünyada, Türklerde ve İslâmda İnsan Hakları”, **Eğitim ve Kültür, Çocuk Hakları**, 1970.
- KARASU, Bilge, (Çev.), “Amerikan Edebiyatında Şiddet Belirtileri ile Gerçeklik Duygusu”, **Seçilmiş Hikayeler Dergisi**, C. 11, S. 37-38, Şubat Mart, Ankara 1955.
- KARS, Özcan, (1996), **Çocuk İstismarı: Nedenleri ve Sonuçları**, Ankara. Bizim Büro Basımevi.
- KAVGACI, (Bahar), H. İ -Erzurumluoğlu B., (1998), ”Sosyolojik Açidan, çocuk İhmali, Suistimali ve Suçluluğu”, **Polis Dergisi**, Yıl:4 Sayı:14.
- KONGAR, E., (1995), **İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı**, C. 1-2, 9. Basım, İstanbul.
- KOZCU, Şeyda, (1991), “Çocuk İstismarı ve İhmali”, **Aile Yazıları 3**, Birey, Kişilik ve Toplum, T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Bilim Serisi 5/3, 2. Baskı, Ankara.
- KÖKNEL, Özcan, (1996), **Bireysel ve Toplumsal Şiddet**, I. Baskı, Altın Kitaplar, İstanbul.
- MEHMET, Nede, (2001), **Suç Olgusu Bağlamında Kadına Yönelik Şiddet**, Ankara Ün. Sosyal Bilimler Ens. Sosyoloji Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- MOSES, Rafael , (1996), “Şiddet Nerede Başlıyor?” **Cogito**, Kış-Bahar, s. 23.
- ÖZKAN, Zülfikar, (1989), **Türkiye’de Boşanmaların Sebep ve Sonuçları**, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi. S. B. E. Sosyal Yapı Sosyal Değişme, İstanbul.
- SAÇAKLIOĞLU, Feride-Çiçeklioğlu, Meltem, (1994), “Kadına Yönelik Şiddet”, **IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi**, 12-16 Eylül, Didim.
- SOMERSAN, Semra, (1996), “Şiddetin İki Yüzü”, **Cogito**, Kış-Bahar, s. 50.
- SÜER, Hatice, (1998), **Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışı Gösteren Antisoyal Kişilik Bozukluğu Olgularının, Kişilik Özellikleri ve Geçmiş Yaşam Deneyimleri Açısından Karşılaştırılması**, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- TEKİN, M, - Gözütok, D., (1996), **Ankara Gecekondularında Yaşayan ve Şiddete Karşı Eğitim Alan Kadınların Eşlerarası Şiddet Açısından Konumları**, Ankara, Kadın Dayanışma Vakfı:6.
- TERCAN, Meltem, (1995), **Çocuğun Ana-Babası Tarafından Fiziksel İstismarı ve İhmali**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi. S. B. E.
- TEZCAN, Mahmut, (1996), "Bir Şiddet Ortamı Olarak Okul", **Cogito**, Kış-Bahar, (s. 105-108).
- TURAK, Pelin, (1998), **Kadın Bakış Açısından Şiddet**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- TÜRKÖNE, M, (1995), **Eski Türk Toplumunun Cinsiyet Kültürü**, Ankara.
- ULUĞTEKİN, Sevda, **Ana-baba Davranışlarıyla Çocuğun Saldırganlık ve Bağımlılık Eğilimi Arasındaki İlişkinin Araştırılması**, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1976.
- UZ, Çiğdem, **Aile İçindeki Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri**, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, 1989.
- ÜNSAL, Artun, (1996), "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi", "Şiddet", **Cogito**, Sayı 6-7 Kış-Bahar, s. 30.
- YILDIRIM, Aysel, **Sığınaklarda Kalan Kadınların Uğradığı Şiddetin Boyutları**, Hacettepe Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara. 1996.
- YILMAZ, Ayfer, (2004), "Türk Kültüründe Kadın", **Millî Folklor**, Bahar, Sayı: 61, Ankara., (s. 111-123).
- YÜCEL, Mustafa, (1993), "Ailede Şiddet, Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Yargılaması", **Çocuk İstismarının ve İhmalinin Önlenmesi I. Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu Konferansı Notları**, Ankara.,
- ZEYTİNOĞLU, Sezen- Kozcu, Şeyda, (1991), "Fiziksel Çocuk İstismarı Konusunda Bir Araştırma", **Aile Yazıları 3**, Ankara, s. 395.

II. Aile İçi Şiddet Temasını İşleyen Romanlar

- ADIVAR, Halide Edip, (1938), **Mev'ut Hüküm**.
- ADIVAR, Halide Edip, (1918), **Yolpalas Cinayeti**.
- AĞAOĞLU, Samet, (1957), **Büyük Aile**.
- AHMET Mithat, (1877), **Çengi**.
- AKA Gündüz, (1928), **Dikmen Yıldızı**, İstanbul.
- ATILGAN, Yusuf, (1973), **Anayurt Oteli**, İstanbul.
- AYGEN, Reşat Enis, (1937), **Afrodite Buhurdanında Bir Kadın**, İstanbul.
- BAYKURT, Fakir, (1970), **Turpan**, İstanbul.
- BENER, Hikmet Erhan, (1952), **Acemiler** İstanbul.
- ÇOKUM, Sevinç, (1976), **Zor**, İstanbul.
- FATMA Aliye Hanım, (1892), **Muhadarat**, İstanbul.
- GÜNTEKİN, Reşat Nuri, (1928), **Acımak**, İstanbul.

- GÜNTEKİN, Reşat Nuri, (1930), *Yaprak Dökümü*, İstanbul.
- GÜNTEKİN, Reşat Nuri, (1932), *Kızılçık Dalları*, İstanbul.
- GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi, (1986), *Mürebbiye*, İstanbul.
- İLKİN, Metin, (1970), *Yarın İçin*, İstanbul.
- KABAAĞAÇLI, Cevat Şakir, (1946), *Aganta Burina Burinata*, Ankara.
- KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, (1922), *Kiralık Konak*, İstanbul.
- KUTLU, Ayla, (1995), *Mekruh Kadınlar Mezarlığı*, Ankara.
- KÜR, Pınar, (1976), *Yarın... Yarın...*, İstanbul.
- KÜR, Pınar, (1977), *Asılacak Kadın*, İstanbul.
- KÜR, Pınar, (1989), *Bir Cinayet Romanı*, İstanbul.
- MİZANCI Murat, (1891), *Turfanda mı, Turfa mı?*, İstanbul.
- NAMİK Kemal, (1876), *İntibah*, İstanbul.
- PEYAMİ Safa, (1924), *Mahşer*, İstanbul.
- TEKİN, Latife, (1983), *Sevgili Arsız Ölüm*, İstanbul.
- TEKİN, Latife, (1984), *Berci Kristin'in Çöp Masalları*.
- TEPEYRAN, Ebubekir, (1910), *Küçük Paşa*, İstanbul.
- Sami Paşazade Sezai, (1887), *Düğün, Küçük Şeyler*, İstanbul.
- SAYAR, Abbas, (1972), *Çelo*, İstanbul.
- SEYDA, Mehmet, (1958), *Yaş Ağaç*, İstanbul.
- SEYDA, Mehmet, (1959), *Ne Ekersen*, Ankara.
- ORHAN Kemal, (1952), *Murtaza*, İstanbul.
- ORHAN Kemal, (1966), *Evlerden Biri*.
- ORHAN Kemal, (1965), *Bir Filiz Vardı*.
- ÖRİK, Nahit Sırrı, (1946), *Kıskanmak*, İstanbul.
- UŞAKLIĞİL Halit Ziya, (1897), *Mai ve Siyah*, İstanbul.
- UŞAKLIĞİL Halit Ziya, (1924), *Kırık Hayatlar*, İstanbul.
- YILDIZ, Bekir, (1966), *Türkler Almanya'da*, İstanbul.
- YILDIZ, Bekir, (1980), *Halkah Köle*, İstanbul.